

GOVOR

biskupa Strossmayera

o

nepogrješivosti pape

na

crkvenom saboru

u

Rimu.

Jedan glas unutar rimske crkve.

Vukovar.
TROŠKOM ALEKSANDRA WAGNERA.

Njeki zapisnik engleskih novina „Guardian“ daje prevod talianskog izdanja znamenitoga govora našega biskupa djakovačkoga Josipa Jurje Strossmayera, koji je u vatikanskom konzilu u Rimu deržao, i koji je u Florencu pod naslovom: „Papa i Evandjelje“ — izašao.

Govor biskupa Strossmayera.

Štovani otci i braćo!

Drhćuć no slobodan i miran u svom nutarnjem pred Bogom, koji živi i mene gleda, hoću da med vami u ovoj svečanoj skupštini prozborim.

Cielo vrijeme, od kako s vami ovdje sjedim, slušao sam sve dosadanje govore živom željom, da mi koja zraka od ozgor oči uma razsvijetli i umogući, da izreknem svoje mnenje vrhu zaključaka ovoga svetoga obćega crkvenoga sabora.

Obuzet čuvstvom odgovornosti pred Bogom, proučio sam čim dublje, spise staroga i novoga zakona, i te dostojne spomenike istine zapitao, da li je sveti papa, koji ovdje predsijeda u istinu naslijednik sv. Petra, namijestnik Isukrstov, i neporočan učitelj sv. crkve?

Za riešenje toga ozbilnoga pitanja bio sam prinužden, sadanje okolnosti izi vida pustiti, i sebe u duhu bakljom evangjelja u ruci u ono doba postaviti, gdje ne bje ni ultramontanizma, ni gallikanizma, kad no je crkva jadina sv. Pavla, Petra, Jakoba i Ivana za učitelje imala, kojim nitko božanstvene uglednosti odreći ne može, a da ne uzdvoji o nauku svete biblije, koja evo predamnom leži, i koju je u Tridentu obdržavani crkveni sabor za pravilo vjere i nauku o ćudorednosti proglasio.

Ja sam ove svete listove pogledao — pak smijem li očito reći? — nisam baš ništa našao, što bi nazare ultramontanaca potvrdilo. Što više, čudnovato ali istinito, ne nadjoh za vremena apoštola ni spomena o papi, koji bi nasliednik sv. Petra i namiestnik Isukrstov bio, kao ni o Muhamedu, koi tada ni postojao nije. —

Vi će te, moj gosp. Manningel (englezki biskup) reći, da ja Boga hulim, a vi gosp. Pice da sam poludio. Ali oboje je neistinito. —„Pročitao sam cijeli novi testamenat, ter izjavljujem pred Bogom podignuv ruku s ovom razpećom da o papinstvu, kakvo je danas ni traga našao nisam.

Štovana braćo ne uzkratite mi vašu pozornost, jer vašim mrmljanjem i prekidanjem ne opravdavate nimalo one, koji sa otcem Hyacintom kažu, da ovaj crkveni sabor nije slobodan, već da je našem umu unapred opredeljen bio.

Hvala budi njegovoj Exsellenciji gosp. biskupu Dupanloupu za znak priznanja; te me obodrava, da nastavim. —

Čitajuć svete spise pomnjivošću kojim me Bog obdari, ne nadjoh ni jedno poglavlje; ni jedan stih, u kojem bi Isukrst sv. Petru vladu nad apoštolih svojih surodnikah bio dao.

Kad bi Šimun sin Ivanov ono bio, za čega mi danas njegovu svijetost Pia 9. držimo, onda je čudnovato, da Isukrst nije njemu rekao: Kad ja svojem otcu uzidjem, slušajte Šimuna Petra, kao što ste mene slušali, Ja ga imenujem svojim namjestnikom ovdje na zemlji. —

No Isukrst ne govori nigdje ob ovom, daklje ni ne misli crkvi glavara postaviti. Dapače obećav apoštolom prestol, da sude dvanaest onih plemena iraelskih, obećao je to svim dvanaestorici, a nije rekao, da će jedan prestol nad ostalimi biti, koji da Petrov bude. Na što moramo daklje iz toga mučanja ključiti? Razum nam kaže, da Isukèrst namjeru nije imao, sv. Petra za glavara apoštolskog sbora, postaviti. —

Kad je Isukrst apoštole za osvojenje svijeta razaslao, dade svim jednaku moć i obećanje sv. duha. Dopustite mi da gore rečeno opetujem.

Kad bi bio Christus namjeravao Petra postaviti svojim namjestnikom, jamačno bi ga i vrhovnim zapovjednikom nad svojom duhovnom vojskom imenovao. —

Isukèrst je kano što to sv. pismo svedoči Petru i ostalim apoštolom zabranio gospodovati, i silu upotrebljavati, ili moć po primjeru poganskih kraljeva imati. (Luk. 22, 25.) Da je Petar tada Papom bio, Isukèrst zaista nebi tako govorio jer po našem predanju imao papa kano znak duhovne i zemaljske moći dva mača u ruci.

Jedna točka, moram reći, jako me je iznenadila, koju si poslje dužeg umovanja ovako protumačih: da bi Petar papom izabran bio, dopušteno bi njegovim sudrugom bilo, poslati ga apoštolom Ivanom u Samariju, da ondje navješća evangjelje sina božjega. —

Što bi mi poštovana braćo, mislili, kad bi se u ovom trenutku usudili njegovu svijetost Pia 9. i njeg. Exc. gosp. Plantiera u Carigrad k tamošnjem patriarchi poslati, da se ovaj obveže, da će razdoru na iztoku jednoć konac učiniti. —

No tu nam se nametje još važnije pitanje. U Jerusolimu sakupio se obći crkveni sabor, da stvori zaključak vrhu pitanja, koje pravovjerne razdvajahu. — Da je Petar papom bio tko bi taj crk. sabor sazvati imao? jamačno sv.

Petar. Tko bi u tom crk. saboru bio predsjedao? sv. Petar. Tko bi zaključke crk. sabora formulirao i obznanio? naravno da opet sv. Petar. Ali to nije bilo. Petar prisustvovao je tom crk. saboru kao i ostali apoštoli, pak ne on, nego sv. Jakob sabrao je glavni sadèržaj, a kada su zaključci proglašeni, učinjeno je u ime apoštola, starešina i braće. (Ap. povj. 15.)

Činimo li mi tako u našoj crkvi? Što više o tom predmetu razmišljavam tim više se osvjedočavam, da se u svetom pismu sin Isusov nikako za namjestnika crkve smatrati nemože; i dočim mi učimo da je crkva na sv. Petru utemeljena, kaže nam apoštol Pavao, o ugledu kojega dvojbe nejma u svojem pismu na Efežane (Pogl. 2, 20,) da je crkva utemeljena na temelju apoštola i proroka sa glavnim utemeljiteljem Isukèrstom. —

Isti apoštol Pavao vjeruje tako malo u vrhovničtvo sv. Petra, da očito kara one, koji kažu (1. Pis. 1, 12,) Ja sam Pavlov, ja pak Apollonov, ja pak Kepharov, a ja Isukèrstov kad bi daklje Petar namjestnik Isukrstov bio, jamačno nebi se Pavao usudio, tako ozbilno one koriti, koi su njegovi suapoštoli bili. —

Isti apoštol Pavao napominje apoštole, propovjednike evangjeliste, učitelje i pastire, kad o zvanjih cèrkve govori. —

Ne može se, štovana braćo, ni pomisliti, da bi ovaj veliki apoštol Pavao zaboravio pèrvo zvanje t. j. papinstvo napomenuti, kad bi istoga namještenje po Bogu zaista bio. — Ova zaboravnost čini mi se tako nemogućom, kano da povjestničar ovoga crkv. sabora ne napomena njegovu svijetosti Pia IX. (više glasova se čuje: muči, bezbožniče muči. (Umirite se, štovana bračo, još nisam pri koncu. Zabranjujuč mi dalje nastaviti dokazujete svijetu, da nepravdu činite, jer želite neznatnoga člana ove skupštine ušutkati.

Apoštol Pavao ne spominje ni u jednom pismu, koja je na mnogobrojne obćine razaslao o vrhovničtvu ovom. Kad bi ovo prvenstvo obstojalo bilo, koji bi jednom riječ ju crkva vidljivoga poglavara imala bila, koji bi u naučanju nepgrješiv bio, bi taj apoštol jamačno Spomenuo. Što sam rekao? on bi o ovom vele važnom predmetu podugo pismo napisao. Jer kako bio on, koji je u istinu sgradu kršćankoga naučanja podigao, na temelj i temeljni kamen zabora-

viti mogao? Ako daklje ne možemo i ne smijemo reći, da je apoštolska crkva krivovjerna bila, to moramo i priznati, da crkva nije bila nigda ljepša, čišća i svetija nego za vremena gdje jošte pape nije bilo. (vika: „nije istina, nije istina.“) Neka gospodin Laval ne kaže: „Nije.“ Jer ako se jedan od vas, štovana braćo, usudi pomisliti, da je crkva, imajući danas papu za glavara čvršća u vjeri, čišća u ćudoređnosti, nego li je apoštolska crkva bila, to neka otvoreno pred cijelim svijetom ispovedi, jer ovo je srjedište, odkuda će naše rieči na sve krajeve svijeta dopirati.

O papinoj moći ne nadjoh ni traga u spisih Pavla, Ivana i Jakoba. I sam Loka, povjestničar djelovanja apoštolah, pri razprostranjivanju Isusove vjere ne spominje ovu velevažnu točku. To mučanje ovih svetih ljudi, kojih pisma jedan dio kanoničkih ili Bogom nadahnutih spisa sačinjava, nedokučivo mi je pa bi i bila tako neoprostljivo kao da je Thiers koji je povijest Napoleona Bonaparte pisao, carev naslov izostavio (prekidanje, vika).

Ovdje vidim jednoga člana, koji prstom na mene pokazujuć veli: Evo razkolničkoga biskupa, koji pod lažnom zastavom u našu srjedinu došao. —

Ne, ne, štovana braćo, nisam ja u ovu ča tnu skupštinu kao lopov kroz prozor unišao, nego na vrata, kano i vi svi. Moj biskupski naslov dade mi za to pravo, a kao krštjanina sili me svijest ispovjediti, što istinom smatram.

Mučanje sv. Petra jest vjerojatan dokaz. Kad bi ovaj apoštol namiestnik Isukrstov na zemlji bio, za kakovoga mi proglašujemo, to bi i on sam jamačno za to znati morao, nu kad je on za to znati morao, zašto nije barem jedanput djelovao kao papa? Mogao je djelovati na duhove, držeć prvu propovjed ali on to nije činio; mogao je djelovati i na crkvenom saboru u Jeruzalemu ili u Antiochiji, no i to nije činio, pa to ne učini ni u ona dva pisma, koja je na crkvu upravio.— Štovana braćo, možete li vi sebi takova papu predstaviti, da je Petar zaista papom bio?

Kad ga već papom držati hoćete, naravno je da i tvèrditi morate, da je njemu samu ta okolnost čina nepoznata bila. Nu pitam svakoga, koji je iolc u stanju misliti, da li su takova umstvovanja mogućna? —

Ja tvrdim, da crkva za vremena apoštola, pape nije imala, a da se protivno tvrdi morali bi sva sveta pisma ili popaliti i sasvim mimoići.

Sa svijuh strana čujem: nije li Petar bio u Rimu? nije li bio raspet glavom dole obrnut? nisu li mjesta, sa kojih je naučao, i oltari, na kojim je sveta misu držao, u ovom vjekovitom gradu?

Da je Petar u Rimu bio, temelji se štovana braćo samo na predavanju, nu nek je bio i biskupom u Rimu, kako možete iz njegove biskupske časti i njegovo vrhovničtvo dokazati? Skaliger, njeki veleum, nije se ustručavao tvrditi, da se biskupstvo i stanovanje Petra u Rimu medju smiješne priče uračunati mora. —

(Vika: začepite mu usta! dole šnjim.) Štovana braćo! pripravan sam šutati, nu nije li bolje u ovakovu saboru sve iz pitati, kano što to apoštol zapovijeda, ter samo „dobro“ vjerovati? Ali mi imamo diktatura, pred kojim i sama njegova svijetost Pia 9. klanjati se i šutati mora. A to je povijest. Ova nije kano njeka priča, kojom bi postupati mogao, kano lončar sa svojom glinom. Povijest je além, koji, slava, na staklo reže, koja ne možeš više izbrisati.

Dosada sam se uvijek pozivao na povijest, pa ako za apoštolsko vremene ni riječi o papinstvu našao nisam, to nije moja krivica nego povijesti, želite li me dovesti u položaj čovjeka, koji je izopačenja radi okrivljen? činite, ako to možete.

Sa desna dopiru mi riječi: Ti si Petar, na toj stijeni sagraditi ću crkvu svoju. (Math. 16.) Ovom prigovoru želim štovana braćo, odmah odgovoriti, no prije toga ću vam plod svoga iztraživanja povjesti priobćiti.

Budué da za apoštolsko vreme ni traga o papinstva nenadjoh, pomislih da ću to možda naći u crkvenoj povijesti. Otvoreno vam kažem, tražio sam u prva četiri stoljeća, da li se gdjegod ime papa nalazi, pa gle, nigde nisam našao. Sigurno neće Nijedan od Vas o velikoj uglednosti velikoga i slavnoga Augustina, sv. biskupa Hippijskoga posumnjati. Ovaj pobožni učitelj, dika i slava katoličke crkve, bijaše tajnikom na crkvenom saboru u Melivi. Medju zaključci ove častne skupštine možeš slijedeće velevažne riječi naći: Tko se želi na one onkraj mora prizvati toga neka nitko u

Africi u crkvenu zajednicu ne primi. Afrikanski biskupi nisu htjeli rimskoga biskupa priznati, što više, svakoga su progonili koji je prizvao u Rim.

Sa šestoga crkvenoga sabora, koji je u Kartagi pod biskupom Aureliom obdržavat, pisali su ovi biskupi na Cilestina, biskupa rimskoga, njega opominjuć, da priziva neprima, koje bi mu Afrikanski biskupi i svećenici stali, da nadalje poslanike ili komisare više ne šalje i da ljudsku oholost u crkvu ne uvadja.

Da je patriarha rimski taki iz prva kušavao svu vladu i najveću uglednost u svojoj osobi usvjedočiti sasvim izvjestno mu i to je očito da takovo vrhovničtvo nigda posjedovao nije, kakovu mu ultramontanci nametnuti hoće. Da li bi se afrikanski biskupi — još prije Augustina usudili, zabranjivati prizive na njegov vrhovni sud činiti, kad bi on vrhovničtvo imao bio ? — Rado priznajem, da je rimski patriarha prvo mjesto imao, kano što zakon Justiana veli: Učinimo po zaključcih četiri crkvena sabora da bude sv. papa staroga Rima prvi biskup a arcibiskup u Carigradu koje je Novi Rim, da bude drugi. Na to će te vi, da reknete; klanjaj se daklje papinskom vrhovničtvu.

Nu, častna braćo, ne ključite prebrzo, jer zakon Justinija, ovakav nadpis ima: O redu mjestah patriarha. Ovdje je samo prvenstvo naredjeno, ali nije ujedno i moć vrhovne uprave dana. Na primjer, kad bi se svi talijanski biskupi sakupili u Florenciji na sabora, pa da prvenstvo prvi biskup iz Florence ima — tako isto na iztoku patriarha Carigradski a u Ingleskoj arci-biskup Kanterburžki; No iz ovog prvenstva ne može si ni jedan do ovih vrhovnu moć nad svojih sudruzi izvoditi. Važnost rimski biskupa ne proizlazi iz božanstvene punomoći, nego poradi važnosti samoga grada u kojem stanovahu. Gospodin Darbog nejma više časti od arcibiskupa Avignonskoga, nu zato mu daje Paris znamenitost, koju nebi imao, kad bi svoju palaču na Rhoni mjesto na obalah Seine imao. To isto valja u gradjanskih i političkih okolnosti. Präfekt iz Florencije nije močniji, nego li onaj iz Više, nu u gradjanskih i političkih odnošajih ima ipak veću važnost.

Več od prvih stoljeća rekoh, trsio se rimski patriarha, da zadobije vrhovnu upravu. Te na nesreću u malo

je nedostiže; — njegovi zahtjevi nadjoše odpora u zakonu kojega car Theodosij II. izda, da patriarha Carigradski istu uglednost ima, kao i onaj Rimski a na crkvenom saboru u Kalcedonu učiniše biskupa staroga i novoga Rima takodjer u crkvenih stvarih jednakimi.

Šesti crkveni sabor, držan u Kartagi zabrani svimi biskupom primiti naslov kneza ili vrhovnoga gospodara.

U pogledu naslova „Obći biskup," koji si pape kašnje pridadoše, napisa sv. Gregor, misleć da se njegovi nasljednici nigda s' otim naslovom resiti neće, sliedeće:

„Ni jedan od mojih predčastnika, da se neusudi ovo nesveto ime primiti, jer kad si sam patriarha, ovo ime daje podkapa vriednost svoga imena. Neka se kloni svaki kršćanin težiti za naslovom kada krade svojoj braći častno i dobro ime."

Ove rieči sv. Gregora odnose se na njegova sudruga u Carigradu, koji je za prvenstvom u crkvi težio. Papa Pelagij II. naziva carigradskoga biskupa Ivana, koji je za čašću prva svećenika težio, bezbožnim i nesvetim.

Nepoželi si, reče on, naslov obćega biskupa koji si je Ivan bezakonito prisvojio — ne pušćajte nijednom patriarhi ovo oskvrljeno ime nositi, jer će nas velika nesreća stići ako se medju svećenici takovi življi pojave? — Dostiglo bi jih što se o njimi proriče. „On je kralj sinova oholosti" Pelagine II. pis. 13.

Ova svjedočanstva, a mogao bih sličnih jednake vrijednosti na stotine još navesti, svjedoče kao sunce jasno, da su rimski biskupi mnogo kašnje, za obće biskupe i glavare crkve, priznati. A osim toga komu nij poznato da je od god. 325. kada je Nicejski crkveni sabor držan pa ća do god. 580. do drugog ökumenskog sabora u Carigradu, izmedju više od 1109 biskupa, koji na prva šest crkvena sabora djelovahu, samo 19 biskupa sa zapada prisustne bilo.

Tko nezna, da su crkveni sabori po carevih bez znanja i proti volji biskupa rimskoga sazvani. Tko ne zna da je Hosij biskup Kordovanski, predsiednikom Nicenskoga sabora bio i zaključke istoga proglasio. — Isti Hosij predsjedao je poslje toga i crkvenom saboru Sardiki, na koji poslanik biskupa rimskoga Julija pripušten bio nije.

Stim budi dosta, častna braćo, nu hoću jošte o dokazih progovori, koje ste i malo prije poradi utemeljenja prvenstva biskupa rimskoga naveli. —

Pod stijenom, na kojoj je sveta crkva sagradjena, razumijete vi Petra. Daje to prava pravcata istina, to bi bilo našem pravdanju konac: ali naši otci, koji su o tom nješto znati morali, nemišljahu kao mi.

Sv. Ćiril u svojoj četvrtoj knjizi o trojstvu, kaže.: „Mislim da se pod stijenom sasvim sigurno vjera apoštola razumjeti mora.“ Sv. Hilarij biskup Poitierski piše u drugoj svojoj knjizi o trojstvu: Stijena je blagoslovljena i jedina stijena vjere, koju je Petar priznao; u šestoj knizi pako kaže isti: Na ovoj stijeni t. j. na vjero-izpovjedi je crkva sagradjena.

„Bog je“ veli sv. Hieronim u šestoj knizi „sv. Matiji u svoju crkvu na ovoj stijeni utemeljio a to je stijena, od koje je Apoštol Petar ime dobio“, dalje kaže sv. Krisostom u svojoj 53. propovjedi o Matiji: Na toj stijeni želim svoju crkvu utemeljiti— t. j. na vjeroizpovjedi; Što je pako bila izpovjed apoštola? „Ti si Isukrst, sin boga živoga.“

Ambrosij sv. arcibiskup Milanski (o 2. poglavlju pisma na Efežane), Basilij Selencij i otci kalcedonskog crkvenog sabora pišu isto tako.

Medju svima učitelji kršćanskoga staroga vijeka pripada sv. Augustinu prvo mjesto, osobito što se znanosti i vjetosti tiče; čujte daklje što se u svojem drugom razlaganja o pismu Ivanovu piše: Sto znači riječi: „željim svoju obćinu na ovoj stijeni sagraditi? „Na ovoj vjeri t. j. na vjeri koja kaže; Ti si Isukrst sin boga živoga.“ A u 124. razlaganju o Ivanu nalazimo ovo vrlo znamenito mjesto: Na ovoj stijeni, koju si priznao, željim svoju obćinu sagraditi, jer je Isukrst ta stijena bio.

Da taj veliki biskup nije vjerovao da je crkva na sv. Petra sagradjena, proizlazi jasno iz njegovih riječi u svojoj 13. propovjedi: Ti si Petar, i na toj stijeni, koju si priznao, na toj stijeni, koju si spoznao t. j. na tvojoj izpovjedi: Ti si Isukrst sin boga živoga, hoću svoju crkvu sagraditi na sebi samom koji sam sin Boga živoga hoću ju sagraditi na sebi, ne pako sebe na tebi. A kako je Augu-

stin od ovom znamenitom mjestu mislio, tako je vjerojalo cielo krštjanstvo toga doba.

Skupno sve ujedno tvrdim:

1. Isus je istu moć apoštolom dao, koju i Petru.
2. Da apoštoli u Petru nigda namjestnika Isukrstova i nepogrešivoga naučitelja crkvu priznavali nisu.
3. Da Petar ni pomislio nije, da bude papom, niti je nigda kao papa djelovao.
4. Da su u prva četiri stoljeća držani sabori, veliku čast rimskoga biskupa nad crkvom poradi znamenitosti grada Rima priznali, da su mu samo čast a nikako vrhovnu upravu podijelili.
5. Da sveti otci ono znamenito mjesto: Ti si Petar i na stijeni sagraditi ću crkvu svoju nigda tako razumjeli nisu, kao da je crkva na Petru sagradjena, već na stijeni (ne super Petrum, već super Petram) t. j. na vjeroizpovjedi toga apoštola. —

U sasvim dobroj namjeri i kršćanskoj sviesti, činim taj neoborivi zaključak iz povjesti i razuma, da Isukrst Petru nije podijelio vrhovničtva, da rimski biskupi nisu imali vladari crkve biti, nego su to postali prisvajajuć si pomalo sva prava biskupske časti, (glasovi: „muči, bezsramni protestante! muči! muči jednom!) — Ja nisam bezsramni protestant, za ista ne, i tisuć puta, ne! Povijest nije ni katolička, ni inglezka, ni kalvinska, ni luteranska, ni arminianska, ni iztočno-grčka a najmanje ultramontanska. Ona je snažnija nego li svi vjeroizpovjĕdi i zakoni ökumenski crkvenih sabora.

Piši proti povijesti ako smiješ, ali nisu ju u stanju uništiti, kano što ni jedne ciglje iz Koliseuma iztrgnuti nesmiješ, a da se ovaj ne sruši. Ako sam što protivna iz povijesti rekao, posvjedoći mi iz povijesti i ja ću onda oporeći; nu ustrpite se pa čete vidjati, da nisam sve ono rekao, što sam reći htio i mogao, pa da znadem, da se za mene na trgu s. Petra lomača sprema, nebi šutao, i zaoto ću nastaviti.

Gospodin Dupanloup napomenu sasvim pravo u svojimi znamenitimi primjedbami o tom vatikanskom saboru; ako Pia devetoga za nepogrješiva proglasimo, dosljedno moramo tvrditi, da su i njegovi svi predčastnici nepogrešivi bili. Ali proti tomu, štovana braćo, podiže se snažna, povijest uvjeravajuć nas, da su gjekoji pape strašno zabludili. Proti

ovom možete prosvjedovati ili to zanjekati, kako vam je volja, nu ja ću da to dokažem. —

Papa Viktor (192) odobravao je izprva montanizam, zatim ga je proganjao.

Marcellin (296—303) bio je sluga krivoboštva; pohadjao je hram Veste, obožavajuć otu boginju. To je samo časak slaboće, odgovarat će te vi, ali ja kažem, pravi namjestnik Isukrsta umire prije, nego da bude odpadnikom.

Liberij (385) odobravao je prognanje Atanasija, i prizvao se Y. Arianismu, da iz prognonstva pozvan i opet u službu umješten bude.

Grgur I. (578—590) naziva bezbožnikom svakoga, koji bi se obćenitim biskupom nazvati dao; a naprotiv Bonifacij III. (607—608) naveo je cara Phoka, otcaubojicu, da mu taj naslov podjelio.

Paskal II. (1088—1099) i Eugenij (1145—1153) odobravaše oboje, dočim ih Julij II. (1509) i Pio (1560) zabranjivahu.

Eugen IV. (1431—1439) odobravaše Basilski konzil i podjeljivanje kaleža českoj crkvi, dočim je Pio II. (1458) tu dozvolu opozvao.

Hadrian (867—872) proglasio je gradjanske ženitbe valjanim, koje Pius VII. odsudjuje.

Sixtus V. (1585—1590) izdao je jedan svezak biblije i preporučio je čitanje iste njekom bullom, što je Pio VII. odsudio.

Kliment XIV. (1700—1721) ukinuo je red Jezuitički, koji je Pavao III. (1540) dopustio, a Pio VII. opet ga podigao.

Ali čemu da tako daleko dokaze tražimo. Nije li ovdje prisutni sv. papa u svojoj Bulli (papinski list), koja ovaj sabor uredjuje, za slučaj svoje smrti, dok sjednice ovoga sabora traju, sve opozvao, što je s ovim saborom od prošlih vremenah u protuslovju, pa ma bilo to od samih njegovih predšastnikah naredjen? Zaista, da ovo ne bi tako važno bio, kad bi Pio IX. ovu naredbu sa predikaonice proglasio, nego li je, što isti svoju volju iz dubljine svojega groba ostalim vladarom crkve nalaže.

Nigda ne bi dokončao, častna braćo, da bi Vam sva protuslovlja papa i njihova naučanja tumačiti htio. —

Kad no dakljem nepogriješivost sadanjega pape izreknete, to ujedno morate i dokazati (što je baš nemogućno), da si pape nigda protuslovili nisu, ili morate izjaviti, da vam je duh sveti objavio, da nepogjrešivost papa od god. 1870. počimlje. Imate li toliko drzovitosti jedno ili drugo učiniti?

Možno je, da će narodi teologična pitanja mimoići, jer ih ne razumiju i važnost njihovu ne dokučuju; ali prem su nemarni glede načela, nisu to glede činah.

Nevarajte sami sebe. Ako nauk o nepogrješivosti potvrdite, to će se protestanti, naši protivnici, tim većom drzovitošću na razvaline, kojim smo mi sami uzrokom popeti, što već i povjest za se imadu, dočim mi samo naše zaniekanje proti njim imamo. Što jim znamo odgoriti, ako nam sve rimske biskupe počam od Luke pa do njegove svijetosti Pia IX. navedu.

O da su svi takovi bili, kao što je Pio IX. mogli bi se slavodobitno ponositi, ali žali Bože nije tako. (glasovi: „muči, muči, dosta je!“) Ne vičite gospodo, proti meni. Ako se vi povijesti bojite, to se svladanimi priznajete a osim toga, ako svu vodu rjeke Tibera preko na povjesti pustite niste u stanju nijednoga lista joj uništiti. — Dopustite da govorim, a ja ću čim kraće, da prosborim o tom velevažnom pitanju.

Papa Virgilij (538) kupio je papinsku čast od Belisara, naměstnika cara Justiniana. Istina je, da nije svoju riječ održao, niti obećanu svotu platio.

Je li to zakoniti način, da si troguba kruna pribavi? Drugi Kalcedonski sabor odsudio je ovaj postupak ovako: Svaki biskup, koji tu čast novcem postigne, ima se skinuti.

Papa Eugenij III. (1145) sljedio je Virgila. Sv. Bernhard, sjajna ta zvjezda svojeg vremena ukorava toga papa slijedećimi riječmi: Jeste li u stanju jednoga mi samo čovieka velikog grada Rima naznačiti, koi bi Vas za papu priznao, da nije novca zaoto dobio.

Štovana braćo je li moguće, da je papa, koji pod kapijami hrama novčane zavode podiže od svetog duha nadahnut? Ima li takovi pravo poučavati, da je crkva nepogrješiva?

Pripoviedka o Formosu jamačno je svim poznata. Stjepan XI. dade svoju lješinu, koja je u papinskom odjelu zamotana bila, izkopati, prste, koimi je blagoslov djelio, od-

sjeći, ter sa izrekom, da je vjerolomac i kopile bio, u Tiber baciti. Njega zatvori, otrova i zaguši narod.

Da vidimo, kako je ovaj predmet opet u red doveden.

Roman, nasljednik Stjepanov i za njim Ivan X. odobriše djela Formosusa.

Odvratite će te mi — to su pripovjedke a ne povjest. — Nu podjite u vatikansku knjižnicu pak čitajte Platina, povjestnika papinstva i spisi Baronia (898).

Ovo su dogodjaji, koje bi radi časti svete stolice na strani ostavili, nu tada se o tom radi, nauku jedan odrediti, koja u našoj srjedini veliki jaz počiniti može. Žar da iz ljubavi prama štovanoj materi crkvi šutimo?

Ja idem dalje.

Učeni Kardinal Baronij govoreć o papinom dvoru ovako veli: Čemu je u ono doba naličila rimska crkva, kakove su izvikane, nu moćne ljubovke vladile tada u Rimu? One su biskupe časti djelile, mijenjale i oduzimale, i žali Bože one su bile u stanju svoje ljubovnike, one krive pape, na prestolje Petra podići (Baronius A. D. 912.)

To nisu prave pape bili, reči ćete; nu neka bude tako; ali kada su na prestolju u Rimu kroz pedeset godina protu pape sjedili, gdje ćete nasljedstvo papinstva započeti?

Kako je mogla crkva stopedeset godina bez glavara obstajati? I čudnovato veći dio tih protu papa proizalazi iz plemena samih papa, i to će biti oni, koje je Baronij opisao; pa sam Genebrado, najveći laskatelj papa, usudio se je u svojim časopisu reći (901.): Ovo stoljeće je baš nesretno, jer skoro je tomu 150 godinah, od kako pape vrline svojih predšastnikah ne slijede i mogu se prije odmjetnici nego li apoštoli nazivati.

Mogu si misliti kako se je taj znameniti Baroniji rumenio, kad no je djela rimskih biskupa pripovijedao. O Ivanu 11. (931.), sinu pape Sergiovom sa Mardžijom, napisao je ove riječi: „Sveta crkva, to jest rimska, osramoćena je strašno ovim izrodom." — Ivan 12. (966.) u svojoj 18. godini, po svojih ljubovkah papom izabran, ni za dlaku nije bolji bio od svojih predšastnika.

Žao mi je, častna braćo, što toliko prljotine moradoh na vidik izneti, zaoto ću da šutim o Aleksandru 6., otca i ljubovniku Lukrecije, neću da navedenim Ivana 22.

(1316.), koji je umrlost duše nijekao, koji je ökomenskim saborom u Konstanci dostojanstva lišen.

Njeki će možda prigovoriti da taj sabor nije bio javan; ako je tomu tako onda sljedovatelno da se ni izbor Martina 5. (1417.) zakonitim smatrati ne može. Al kamo će tada papinsko nasljedstvo? Možete li ovomu opet tek naći?

Neću da govorim o razdoru, koji je crkvu obezčastio. U ono doba bilo je prestolje u Rimu po dvojici a često i po trojići natjecatelja zauzeto. Koji od njih bijaše pravi papa?

Opetovano vam velim: ako nepogrješivost sadanjega biskupa rimskoga zaključite, morate nepogrješivost svijuh prijašnjih biskupa bez razlike potvrditi; a kako bi to u stanju bili učiniti, kad vam povijest bjelodano veli, da su pape u svom naučanju često zabludili. Možete li daklje tvrditi da su lakomi, rodoskorni, ubojni i radi Simonie krivljeni namjestnici Isukrstovi! Ah! častna braćo, takvu rugobu tvrditi, značilo bi Isukrsta izdati, gorje bi sgriješili proti Isusu nego što Juda, to bi značilo njemu blato u lice bacati. — (Glasovi: „Dole sa govornionice brzo, začepite tomu krivovjercu usta.“)

Štovana braćo, vi glasno vićete, nu nebi li častnije bilo, kad bi moja načela i dokaze na vagi svetosti mjerili! Vjerujte mi, povijest n e d a j e se više ponoviti; tu je i ostaje za uvijeke za ozbiljan prosvjed proti nauci nepogrješivosti pape. Možete ju jednoglasno proglasiti, nu moga glasa nigda dobiti nećete.

Svi pravovjerni, gospodo, uprli su oči u nas, očekujuć od nas lijeku proti nebrjenim zločam koji crkvu obezčašćuju. Zar ćete jih u toj nadi prevariti? Prevelika očekuje nas odgovornost pred Bogom, ako ovu svečanu priliku propustimo, koju nam Bog za liječenje prave vjere dade.

Hajde braćo, da ju upotrebimo, oružajmo se svetom hrabrenošću, učinimo težku ali plemenitu nategu, obazrimo se na nauku apoštola, bez hojih ćemo u bludnji, tmini i krivoj predaji ostati.

Upotrebimo naš razum jer držimo apoštole i proroke za jedine naše nepogrješive učitelje u pogledu svijuh pitanja. Što moram činiti da blažen budem? Kad budemo o tom odlučili, tada smo i temelj našoj vjeri položili.

Čvrsto i postojano ćemo stojati na vječitoj stijeni od Boga danom vam svetom pismu, puni pouzdanja pred

svijetom, ter nećemo drugoga osim razpetoga Isukrsta priznati. Mi ćemo biti po svuda pobjeditelji, i rimska crkva imati će svoju 89. godini (t. j. preustrojstvo) (Žestoka vika: „Dole!“ Napolje protestante, kalvine, izdajico crkva.)

Nikako me, gospodo, vika vaša ne plaši, ako su moje riječi žestoke, ipak je moja glava mirna. Ja ne pripadam ni Lutheru, ni Kalvinu, ni Pavlu ni Apollonu, nego jedino Isukrstu. (Na novo vika: „Prokletsvo, prokletsvo odpadniku.)

Prokletsvo! gospodo prokletsvo! Dobro znate, da ne prosvjeduj proti meni, nego proti svetim apoštolom pod kojih zaštitu bi želio, da ovaj sabor crkvu stavi. O! da bi oni iz grobova ustali sigurnosti govorili na moja usta, a govor njihov ne bi se ni malo razlikovao od mojega!

Što bi jim protureći mogli, kad bi vam iz spisah dokazali, da je papinstvo od evangjelja Isukrstva udaljeno, t. j. od onoga, što su oni propovijedali i svojom krvlju potvrdili. Bili ste se usudili njim reći, da nauka naših papa, naših Bellarmina, naših Ignacija Loyole više cijenite negoli njihovu?

Ne ne i tisuć puta ne. Nije možno, da su uši začepili, da više nečuju, oči prikrili, da ne vide, a srca otupili, da više ne osjećaju. O! Kad bi ovaj gore nas kazniti i svoju ruku težko na nas podići htio, kao što je to sa Pharaonom učinio, onda ne treba da vojnikom Garibaldi dopusti, da nas iz ovoga vječitoga grada protjeraju; trebao bi samo Pia 9. za Boga proglasiti, kao što mi sv. djevice Marije božicom proglasismo.

Ublažite se poštovana braćo, spasite crkvu od propasti, izpitajte sveto pismo, koje će vam pokazati pravu vjeru, koju nam valja vjerovati, štovati i priznati,

Rekoh, a Bog mi bio u pomoći!

Ove zadnje riječi primljene su takovim negodovanjem kano u kazalištnom stajalištu. Otci ustali su svi, a mnogi se udaljili iz dvorane. Mnogi Talianci, Amerikanci, Nijemci i Magdjari a i gdjekoji Francuzi i Inglezi obkoliše hrabroga toga govornika, pružiše mu ruku, za svjedočbu njihovoga jednomišljenja.

Govor taj doveo bi hrabroga ovoga biskupa u 16. stoletja na Lomaču, dočim je u sadanjem vijeku odobren je od cijeloga svijeta, samo je prezren od jednoga Pia IX. i njegovih jednomišljenika, koji žele narode u gluposti održati, da i nadalše zloporabe činiti uzmognu. Sirote zavareni, oni će u jamu pasti, koju su drugim kopali! (Psalm. 7, 16.)

Tiskano u tiskarni Mederschitzky-evoj u Osieku.

